

Zaměstnávání cizinců: Chceme pendlery nebo integrované rodiny?

Shrnutí:

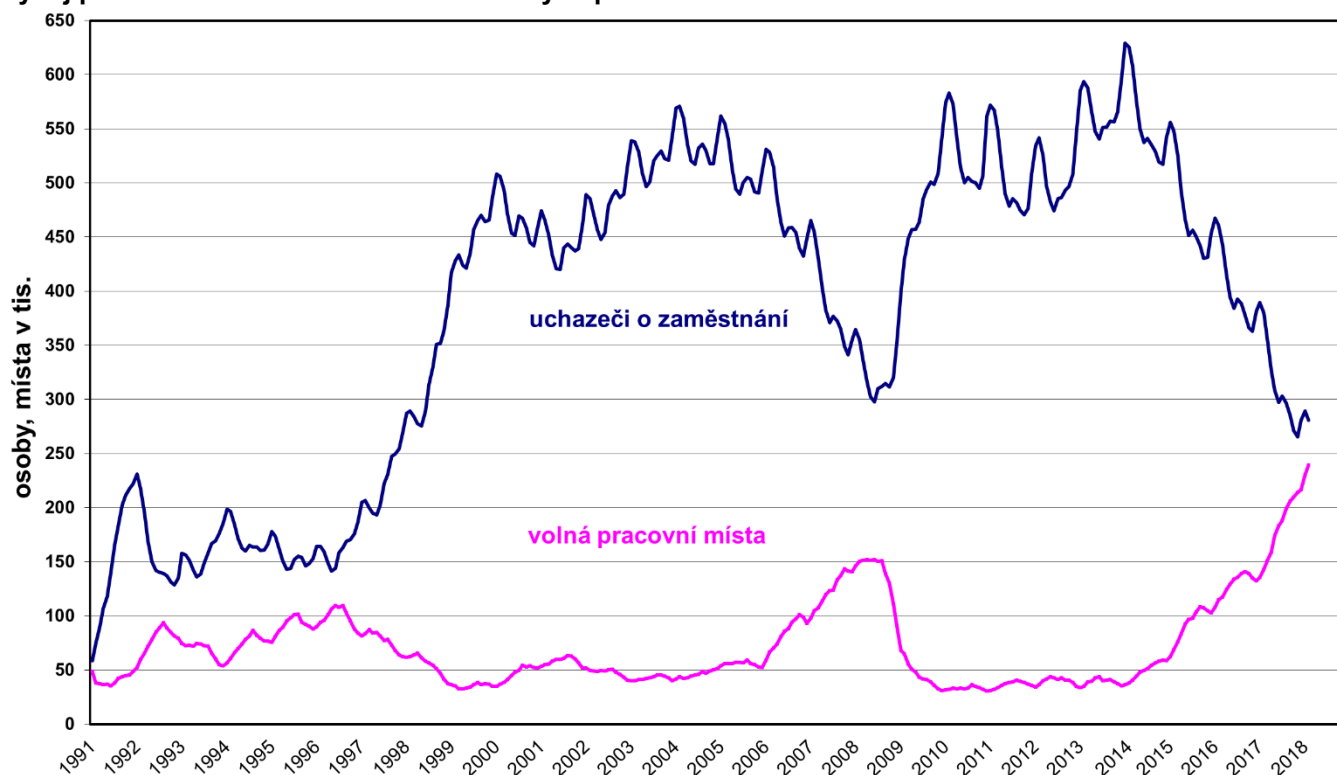
- Český trh práce zažívá výjimečné období - míra nezaměstnanosti je na svých dlouhodobých minimech a nejnižší v celé EU.
- To se však projevuje negativně na firmy, které často nemohou najít vhodné zaměstnance a uspokojovat tak poptávku po svých výrobcích a službách.
- Průvodním jevem je silný tlak na mzdy, které by měly letos růst v nominálním vyjádření o 7,8 % a o 6,2 % v roce 2019.
- Počet pracujících cizinců v ČR se přitom v již v posledních letech zvyšuje. Ke konci roku 2016 pracovalo v ČR 468 tisíc zahraničních pracovníků (tedy zatím historicky nejvyšší počet), což oproti předchozímu roku to znamená více jak 15% nárůst.
- Přestože se počet pracujících cizinců v ČR v posledních letech zvýšil, objevují se silné hlasy (z řad zaměstnavatelů) na zvýšení jejich počtu.
- Agentura pro podnikání a investic CzechInvest s dalšími garanty z řad průmyslu a ministerstvo průmyslu a obchodu nabízejí nové programy, které mají pomoci získávat pracovníky ze zahraničí (Režim Ukrajina, Projekt Ukrajina, Režim ostatní státy).
- Stát i zaměstnavatelé by si ale měli v první řadě položit otázku, jestli sháníme pracovní sílu na pozice, které jsou neobsazené, nebo chceme řešit nepříznivě se vyvíjející demografickou situaci. Nejvyšší neobsazenost mají totiž manuální a pomocná zaměstnání, u nichž se dá v budoucnosti předpokládat zvýšená automatizace či nahrazení roboty. Tyto pozice navíc obsazují převážně tzv. pendleři, tedy pracovníci, kteří do ČR přijeli za prací a své rodiny nechali doma.
- Podle našeho názoru by manuální a pomocná zaměstnání, které jsou momentálně i nejvíce nedostupná, měli zaměstnavatelé snažit primárně nahradit automatizací a robotizací. A stát by se měl zaměřit na lákání kvalifikovaných cizinců s motivací se v ČR usadit, přivést sem rodinu a plně se integrovat do české společnosti.

Situace na trhu práce v ČR

Český trh práce zažívá už několik měsíců situaci, která tu byla naposledy před hospodářskou krizí nebo ještě mnoho let předtím. Nejen, že se míra nezaměstnanosti v ČR dostává na svá dlouhodobá minima, je i nejnižší v rámci celé Evropské unie. Ač je takto nízká míra nezaměstnanosti pro domácnosti velmi příznivá, projevuje se však i negativně na firmy, které tak často nemohou dostat zvýšené poptávce vzhledem k nedostatku pracovní síly.

Potvrzující výjimečnost situace českého trhu práce jsou i počty uchazečů o zaměstnání a počet hlášených volných pracovních míst, jak je eviduje Úřad práce ČR. Trend poměrně velmi rychlého růstu počtu volných pracovních míst začal už na přelomu let 2014 a 2015 po odeznívání hospodářské krize. Ke konci února 2018 se počet volných pracovních míst vyšplhal ke 240 tisícům (nejvíce v celé historii samostatné ČR), naopak počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání má klesající trend a ve stejném období jich bylo necelých 260 tisíc.

Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst v ČR

Zdroj: MPSV

Očekává se, že míra nezaměstnanosti zůstane v letošním i příštím roce na velmi nízké úrovni. Nesoulad trhu práce, související právě s velmi nízkou mírou nezaměstnanosti, se bude dařit mírně narovnávat dalším růstem podílu ekonomicky aktivních (míra zaměstnanosti v populaci 15 až 64 let vzroste na 74,5 % v roce 2019). Samotná dynamika růstu zaměstnanosti však už bude velmi pozvolná vzhledem k „vyluxovanosti“ trhu práce.

Ekonomika ČR poroste stále velmi slušným tempem, tlak na mzdy tak (i vzhledem k odhadované velmi nízké míře nezaměstnanosti) zůstane poměrně silný s odhadovaným (podle analytiků České spořitelny) růstem nominálních mezd o 7,8 % v roce 2018, respektive o 6,2 % v roce 2019.

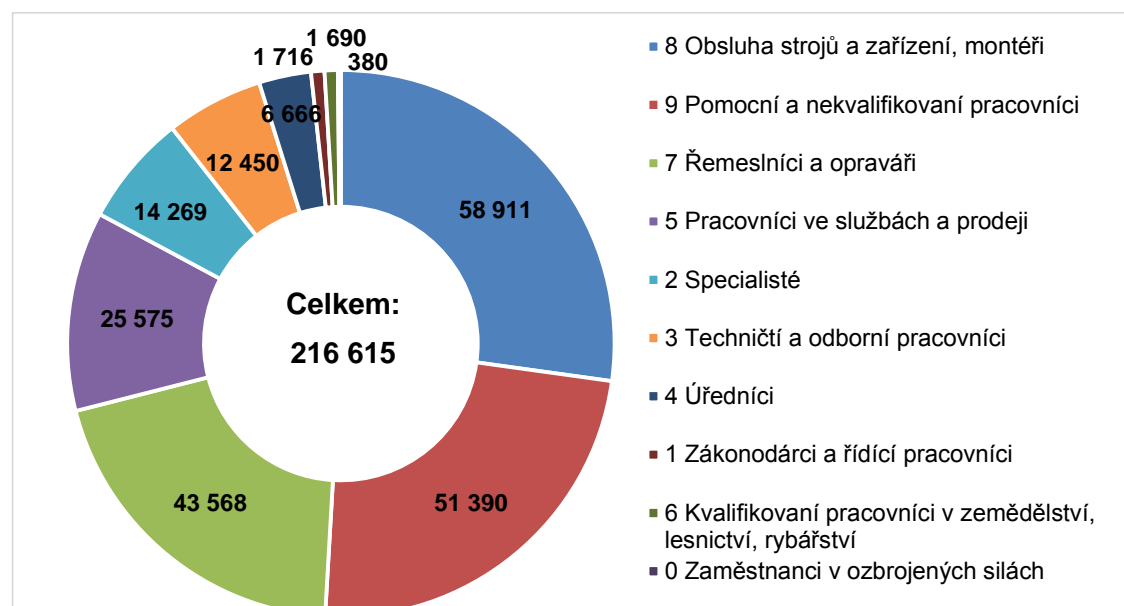
Výhled české ekonomiky (v %)

	2015	2016	2017*	2018*	2019*
HDP	5,4	2,5	4,4	3,4	2,9
Nominální mzdy	3,2	3,7	7,0	7,8	6,2
Reálné mzdy	2,8	3,0	4,4	5,3	4,2
Míra nezaměstnanosti (15-64 let)	5,1	4,0	2,9	2,5	2,9
Míra zaměstnanosti (15-64 let)	70,2	72,0	73,7	74,4	74,5

Zdroj: ČSÚ, MPSV, Česká spořitelna; * výhled

Analýza neobsazenosti volných pracovních míst ukazuje, že nejvíce poptávané pracovní místa jsou více jak z poloviny ze dvou hlavních tříd klasifikace CZ-ISCO a to z třídy 8 Obsluha strojů a zařízení, montéři a třídy 9 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci. Třída 9 dle úrovně dovedností zahrnuje obvykle vykonávání fyzické a manuální práce s rutinním charakterem u třídy 8 jsou to obvykle úkoly, jako jsou obsluha strojů a elektronických zařízení, řízení automobilů, údržba a opravy elektrických a mechanických zařízení a zpracování, uspořádání a uchování informací, kam patří i třídy 7 a 5, tedy více jak ¾ všech neobsazených volných pracovních míst.

Analýza neobsazenosti volných pracovních míst podle profese (prosinec 2017)

Zdroj: Integrovaný portál MPSV;

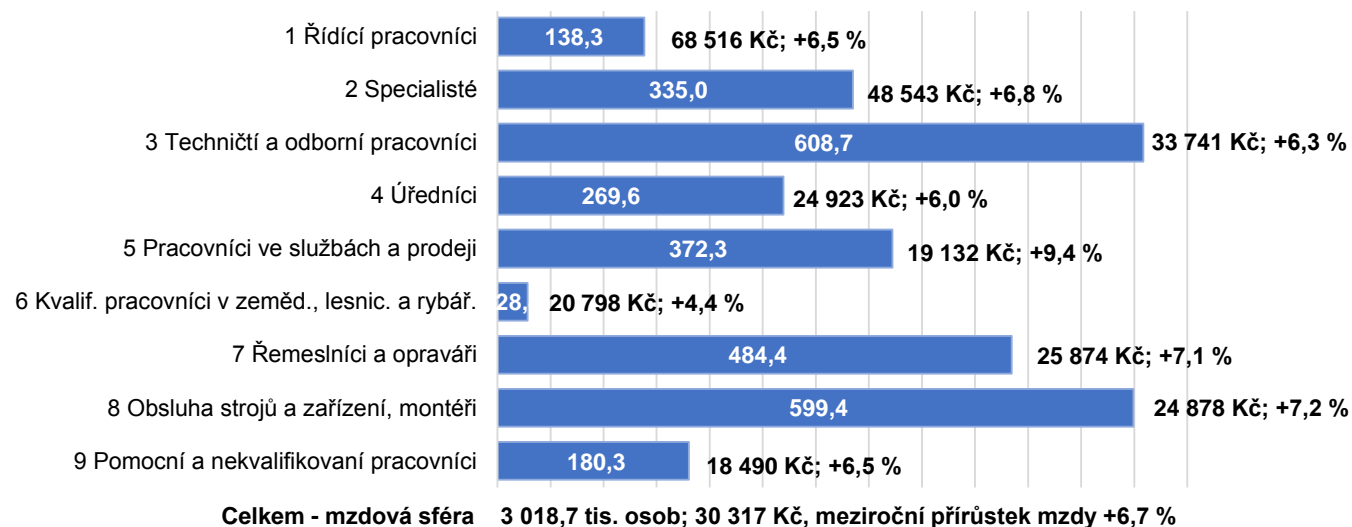
Analýza neobsazenosti volných pracovních míst podle profese (na 3. místa CZ-ISCO)

Kód CZ-ISCO	Popis	Prosinec 2017
821	Montážní dělníci výrobků a zařízení	24 112
932	Pomocní pracovníci ve výrobě	15 493
931	Pomocní pracovníci v oblasti těžby a stavebnictví	14 986
833	Řidiči nákladních automobilů, autobusů a tramvají	10 946
722	Kováři, nástrojaři a příbuzní pracovníci	10 402
911	Uklízeči a pomocníci v domácnost., hotel., admin., prům. aj.	8 068
711	Řemeslníci, kvalifikovaní pracovníci hlavní stavební výroby	7 488
721	Slévači, svářeči a příbuzní pracovníci	7 092
834	Obsluha pojízdných zařízení	6 795
512	Kuchaři (kromě šéfkuchařů), pomocní kuchaři	6 011
541	Pracovníci v oblasti ochrany a ostrahy	5 701

Zdroj: Integrovaný portál MPSV; volná pracovní místa nad 5 tisíc poptávaných

Přehled rozdělení počtu zaměstnanců na trhu práce dle zastoupení v jednotlivých hlavních třídách i s výší průměrných mezd a meziročním přírůstkem nám dává následující graf:

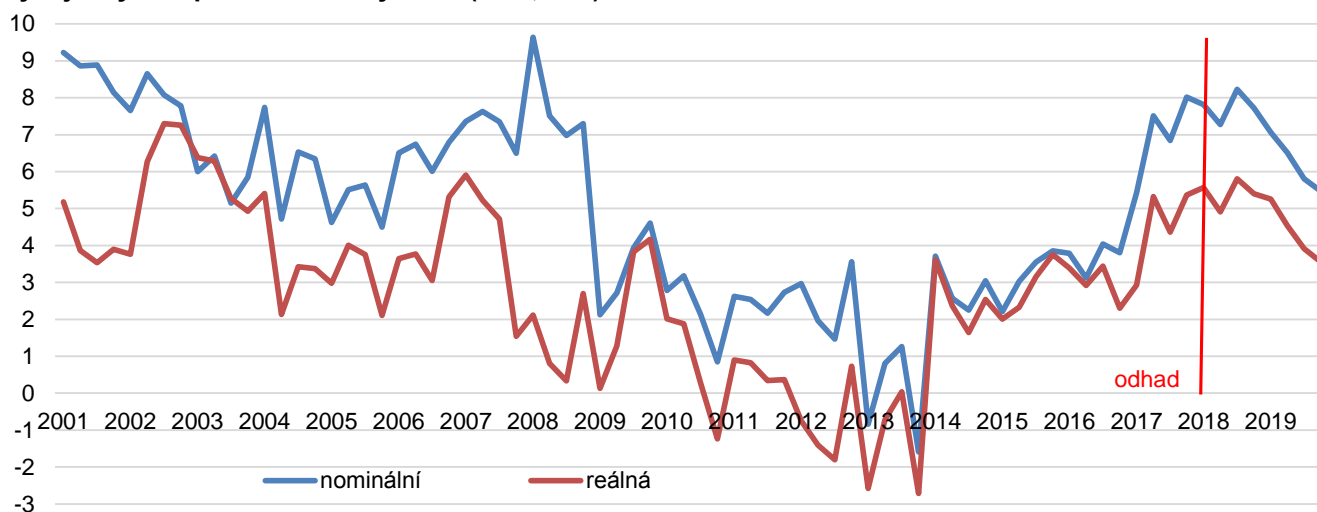
Počet zaměstnanců (v tis.) a jejich hrubá měsíční mzda dle hl. tříd CZ-ISCO (1. pol. 2017; mzdová sféra ČR)

Zdroj: ISPV

Na vývoji průměrné mzdy v ČR lze relativně velmi snadno i přes určitou rigiditu mezd vyzorovat nástup hospodářské krize a její projevy na mzdovou úroveň. Stejně jako oživení a následnou zvýšenou důvěru v ekonomiku a spotřebu domácností. Dle odhadu analytiků České spořitelny by růst mezd v následujícím období měl mírně klesat.

Vývoj a výhled průměrné mzdy v ČR (mzr., v %)

Zdroj: ČSÚ, Česká spořitelna; výhled roky 2018 a 2019

1. Zaměstnávání cizinců

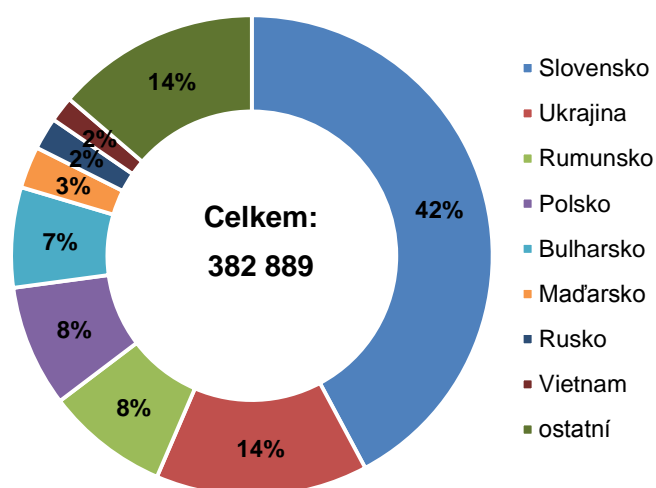
Problém vyšší poptávky po pracovní síle v ČR by se vedle zvýšené automatizace a robotice, tedy zvýšením investic do inovací a inovačních procesů, mohl řešit i vyšším přísunem pracovní síly ze zahraničí. Vývoj počet pracujících cizinců v České republice je v posledních letech rostoucí. Ke konci roku 2016 pracovalo v ČR 468 517 zahraničních pracovníků - tedy zatím historicky nejvyšší počet, což oproti předchozímu roku to znamená více jak 15% nárůst. Ze zemí Evropské unie jich pochází 2/3 a zbytek z ostatních zemí. Z celkového počtu jich je 382 889 evidováno úřady práce (18,5% nárůst oproti roku 2015). Nejčastěji se jednalo o cizince ze Slovenska (42%), Ukrajiny (14%), Rumunska a Polska (po 8%). Podnikajících (s platným živnostenským oprávněním) cizinců bylo ke konci roku 2016 v ČR 85 628. Největší zastoupení podnikatelů bylo z Vietnamu a Ukrajiny (po 26%), následují Slováci s 18%.

Zaměstnanost cizinců k 31. 12. 2016 v ČR

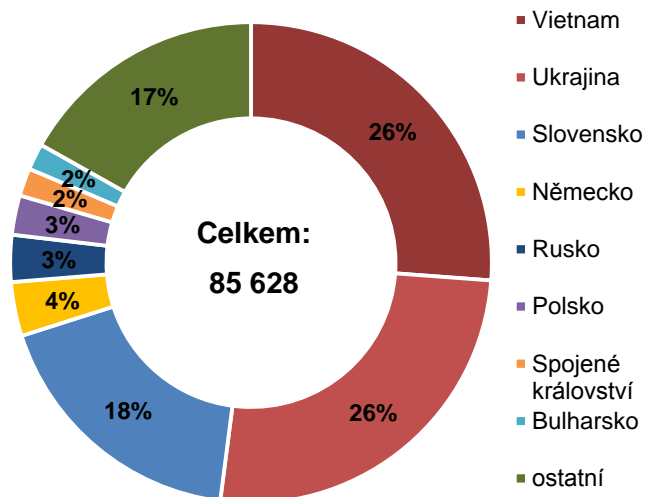
	Zaměstnaní cizinci celkem	index 2016/2015	v tom			
			evidovaní na úřadech práce	index 2016/2015	s platným živnostenským oprávněním	index 2016/2015
Cizinci celkem	468 517	115,1	382 889	118,5	85 628	102,1
Celkem EU 28	313 540	115,0	283 844	115,8	29 696	107,9
Ostatní země celkem	154 977	115,2	99 045	126,7	55 932	99,3

Zdroj: ČSÚ, MPSV, MPO

Zaměstnanci - cizinci v ČR (k 31. 12. 2016)

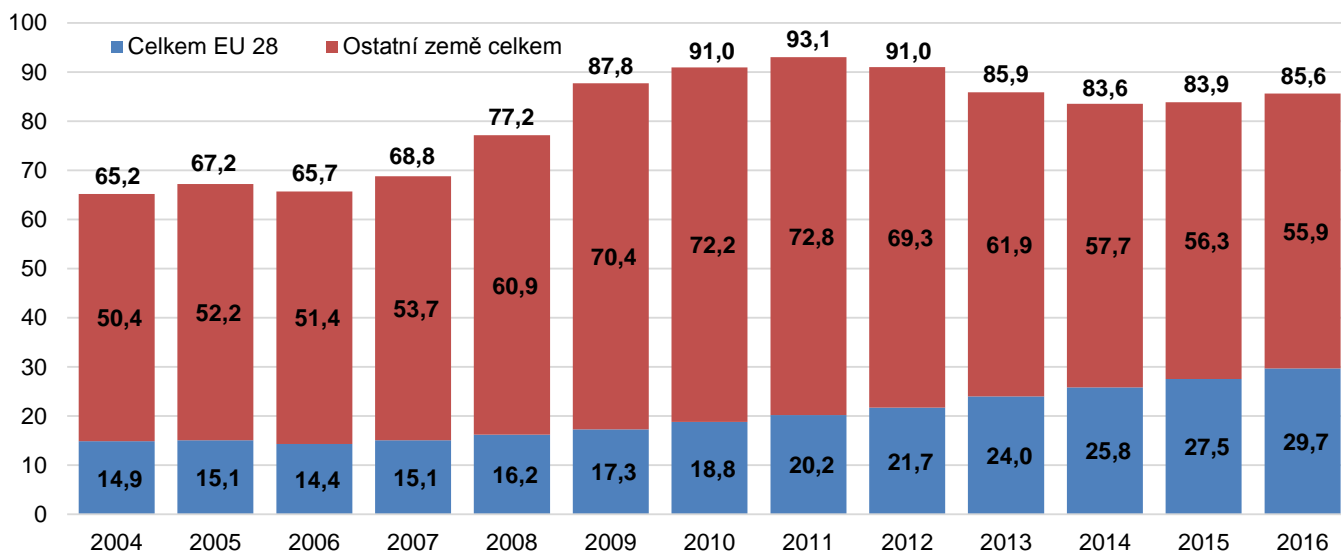
Podnikatelé - cizinci v ČR (k 31. 12. 2016)

Zdroj: ČSÚ, MPSV, MPO

Počet podnikajících cizinců v ČR je v posledních letech poměrně stabilní pohybující se kolem 85 tisíc s vyšším podílem cizinců ze třetích zemí. Nárůst podnikatelů byl hlavně v krizovém období, kdy s rostoucí mírou nejistoty zaměstnání vzrostl počet těch, kteří začali podnikat „na vlastní triko“. Nejvíce podnikatelů z řad cizinců bylo v roce 2011 (93,1 tisíc).

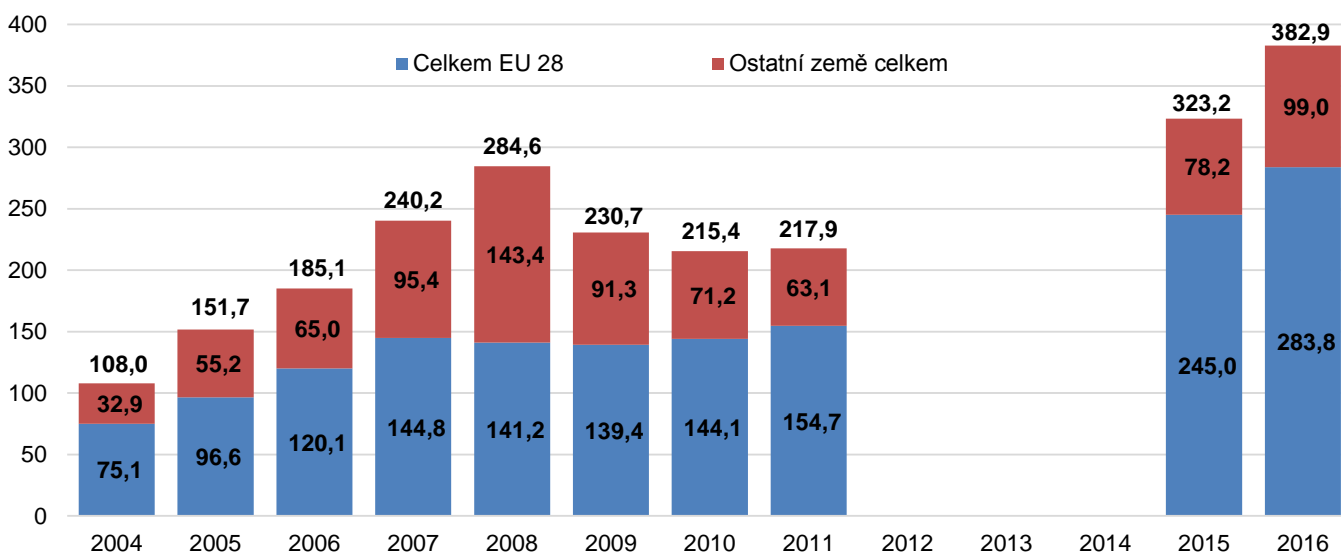
Zaměstnanost cizinců v ČR podle postavení v zaměstnání - s platným živnostenským oprávněním

Zdroj: MPSV;

V době hospodářské krize docházelo totiž k poklesu v počtu zaměstnanců z řad cizinců a to z 284,6 tisíc v roce 2008 až na 215,4 tisíc v roce 2010. Z důvodu migrace MPSV na nový informační portál sice nejsou přesná data z let 2012 až 2014 k dispozici, ale při postupném odeznívání krize docházelo k opětovnému nárůstu zaměstnanců z řad cizinců, s největším zastoupením cizinců ze zemí Evropské unie (74 % v roce 2016).

Zaměstnanost cizinců v ČR podle postavení v zaměstnání - evidování úřady práce

Zdroj: MPSV; přesná data za roky 2012-2014 nejsou k dispozici

Velmi slušnému růstu mezd jako zažívá Česká republika v posledním období, se nevyhnuli ani cizinci pracující v ČR. Nejvíce si ve mzdové sféře v 1. pololetí 2017 polepšili pracovníci z Ukrajiny, kde růst mezd byl o zhruba 2 procentní body výše než průměr mzdové sféry v ČR (6,7 %). Je to dáno mimo jiné i rychlejším tempem růstu nižších mezd - zaměstnanci z Ukrajiny jsou většinou zaměstnáváni u nízko ohodnocených pomocných a dělnických prací. Naproti tomu Slováci pobírají mzdy o více jak 6 tisíc korun vyšší než činí průměr. Tento vyšší průměr pobírají jak Slováci pracující ve mzdové sféře, tak i v platové. Vzhledem k vyššímu vzdělání zde pracující Slováci obsazují vyšší pozice (a to jak v soukromé, tak i veřejné sféře) a mají i vyšší zastoupení v profesích, kde jsou vyšší výdělky.

Hrubá měsíční mzda podle státního občanství (1. pololetí 2017; mzdová sféra ČR)

	Hrubá měsíční mzda	
	průměr	meziroční změna
	Kč / měsíc	%
Česká republika	30 013	106,8
Slovensko	36 857	106,9
Ukrajina	23 213	108,9
Polsko	29 703	105,8
Bulharsko	28 897	104,3
Rumunsko	32 337	100,5
Ostatní	44 918	101,5
CELKEM - mzdová sféra ČR	30 317	106,7

Zdroj: ISPV

Počet pracujících cizinců se v ČR v posledních letech zvýšil a objevují se hlasy (hlavně z řad zaměstnavatelů) na zvýšení jejich počtu - jako jedno z řešení stávajícího nedostatku pracovních sil na českém trhu práce. Jak uvádí čísla z posledních let, toto se už v určité míře děje. Otázkou tedy je, jestli sháníme jen pracovní sílu na pozice, které jsou neobsazené (nejvyšší neobsazenost mají zaměstnání manuální a pomocné, u kterých se v budoucnosti dá předpokládat zvýšená automatizace či nahrazení roboty), nebo vzhledem k nepříznivě se vyvíjející demografické situaci i obyvatele plně se integrující do české společnosti.

Při bližším pohledu na zaměstnané cizince ke konci roku 2016 v ČR v poměru s jejich trvalým pobytem či pobytem nad 90 dní dostaneme zjednodušený přehled, kolik občanů dané země je v ČR zaměstnaných na počet s trvalým či delším pobytem nad 90 dní. V případě Rumunska zde má pobyt zhruba 11 tisíc na 33 tisíc pracujících Rumunů (poměr 3,03). Naopak například Rusko má poměr jen 0,31, to znamená, že v ČR žije více Rusů, než zde pracuje. Těch vysvětlení může být hned několik a to například, že příslušníci ze zemí, kde poměr je větší než jedna, zde přijeli jen za prací, ale vrací se domů, ať už z důvodu blízkosti své domoviny (Slovensko, Polsko) nebo i jen z důvodu například agenturních prací. U poměru menším než jedna, se dá usuzovat i na určitou integraci ve smyslu, že tu s pracujícími žijí i jejich rodiny (např. Vietnam, Rusko) nebo naopak za prací dojíždí jinam.

Zaměstnanost a pobyt cizinců (k 31. 12. 2016; top 10 států s nejvyšším počtem zaměstnanců)

	Zaměstnaní cizinci celkem	Poměr zaměstnanost / pobyt
Cizinci celkem	468 517	0,95
Celkem EU 28	313 540	1,51
Ostatní země celkem	154 977	0,54
Slovensko	177 001	1,65
Ukrajina	76 721	0,70
Polsko	33 623	1,66
Rumunsko	32 776	3,03
Vietnam	28 980	0,50
Bulharsko	27 300	2,23
Maďarsko	11 342	2,76
Rusko	10 990	0,31
Německo	7 092	0,33
Velká Británie	4 903	0,78

Zdroj: MPSV, MPO, ŘSCP

Ač v tomto přehledu jsou za cizince považováni všichni krom občanů ČR, občané členských zemí Evropské unie a jejich rodinní příslušníci nejsou z hlediska zákona o zaměstnanosti považováni za cizince a v souladu s tímto zákonem mají stejné právní postavení jako občané České republiky. Stejně právní postavení jako občané České republiky

mají též občané Norska, Lichtenštejnska a Islandu, patřící do Evropského hospodářského prostoru (EHP), jejich rodinní příslušníci a dále občané Švýcarska a jejich rodinní příslušníci. Tito výše jmenovaní nepotřebují pro účely zaměstnání na území ČR povolení k zaměstnání, zaměstnaneckou kartu, modrou kartu nebo kartu vnitropodnikově převedeného zaměstnance. Pro bližší informace pro zaměstnavatele, kteří chtějí zaměstnat nebo již zaměstnávají pracovníky ze zahraničí, vypracoval Úřad práce ČR [informační leták](#).

V případě cizinců z 3 zemí je zjednodušeně zapotřebí:

- [zaměstnaneckou kartu](#);
- [modrou kartu](#);
- [kartu vnitropodnikově převedeného zaměstnance](#).

Před samotným zaměstnáním cizince (pokud není vyslaný) musí být proveden 30 denní test trhu práce - v rámci kterého se Úřad práce snaží na toto volné pracovní místo přidělit uchazeče o zaměstnání. Nebo se to musí zveřejnit v nabídce práce pro držitele modrých karet. V případě vyslaní se to na ÚP jen ohlásí – a v tom případě potřebují neduální zaměstnaneckou kartu.

Existují různé programy, které by měly pomoci získávat pracovníky ze zahraničí. Jako je například [Režim Ukrajina](#), který je určen pro zaměstnavatele, kteří chtějí zaměstnat uchazeče z Ukrajiny. V tomto případě se jedná o kvalifikované zaměstnance. Kvóta Režimu Ukrajina je 9 600 uchazečů ročně. V případě programu [Projekt Ukrajina](#) se jedná o vysoce kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny. Kvóta Projektu Ukrajina je 500 uchazečů ročně.

Jako novinka je připraven od 1. května příjem žádostí o zaměstnanecké karty z [Režimu ostatní státy](#), který je určen pro zaměstnavatele, kteří chtějí zaměstnat kvalifikované uchazeče z Mongolska a Filipín na pozice klasifikované v kategoriích CZ-ISCO 4-8 - tedy třídy, které momentálně nejvíce chybí na českém trhu práce, jak ukazuje graf analýza neobsazenosti volných pracovních míst. Roční kvóta je 1 000 žadatelů pro každou z těchto zemí, což představuje zhruba 85 uchazečů měsíčně.

Tomáš Kozelský

+420 956 718 013, tkozelsky@csas.cz

EU Office / Knowledge Centre

Ekonomické a strategické analýzy

EU OFFICE / KNOWLEDGE CENTRE, Ekonomické a strategické analýzy

Česká spořitelna, a.s.

Budějovická 1518/13b, 140 00 Praha 4

e-mail: eu_office@csas.cz

Tomáš Kozelský

e-mail: tkozelsky@csas.cz

tel: +420 956 718 013

Tereza Hrtúsová

e-mail: thrtusova@csas.cz

tel: +420 956 718 012

Radek Novák

e-mail: radeknovak@csas.cz

tel: +420 956 718 015